

Залізнюк В. П.

Державний торговельно-економічний університет

Колісник С. О.

Міжрегіональна академія управління персоналом

ІННОВАЦІЙНИЙ ЧИННИК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ ФУНКЦІОНУВАННЯМ НАФТОПЕРЕРОБНОГО КОМПЛЕКСУ

У статті розвинуто теоретичні підходи до визначення інноваційного чинника публічного управління сталим функціонуванням нафтопереробного комплексу, що ґрунтується на особливостях взаємодії інновацій та ринку, використанні інноваційного потенціалу для адаптації до сучасних вимог зовнішнього тиску, та методології системного підходу, що вимагає виявлення проблем цілісності та взаємозалежності таких великих блоків, як відтворення ресурсів нафти, видобуток, транспортування та розподіл нафти та нафтопродуктів у існуючих та динамічно змінних умовах функціонування нафтопереробного комплексу та ринку з урахуванням геополітичних інтересів України, її соціально-екологічних пріоритетів.

Визначено, що комплексний характер інновацій, їх багатосторонність, різноманітність областей та способів використання визначають необхідність їх класифікації. Розглянуто варіант класифікації інновацій, використання якого дозволяє оцінювати їх повніше та об'єктивніше, а також комплексніше фіксувати їх результативність та визначати напрями інноваційного процесу, що вимагають коригування, підтримки та адаптації. Крім того, дана класифікація допомагає виявляти неоднорідність інновацій та вибирати методи управління кожною з них, адекватні особливостям кожного інноваційного процесу.

Сталий розвиток нафтопереробного комплексу визначається стабільністю функціонування сукупності окремих складових її секторів та елементів, що впливають на неї, кожен з яких, у свою чергу, забезпечується виконанням низки умов. Однією з основних стратегічних завдань публічного управління нафтопереробним комплексом є підвищення надійності та забезпечення функціонування всіх його об'єктів та підсистем, збій у роботі яких може призвести до негативних наслідків як для самих нафтопереробних компаній (прямі збитки, відшкодування збитків тощо), так і для навколишнього середовища (суспільство, природа тощо).

У зв'язку з величезною соціальною значимістю нафтопереробних компаній та їх роллю у системі енергозабезпечення України підвищення стійкості функціонування є однією з основних проблем, що стоять перед органами публічного управління.

Ключові слова: інноваційний чинник, публічне управління, сталий розвиток, функціонуванням нафтопереробного комплексу.

Постановка проблеми. У сучасній теорії інновації є товаром, який має ряд особливостей. Специфіка інновації як товару визначається високим ступенем невизначеності при отриманні науково-технічного результату, особливим характером фінансування, тобто ризиком тимчасового розриву між витратами та результатами, невизначеністю попиту. Споживчі мотиви до інновацій для підприємств нафтопереробного комплексу поділяються на внутрішні та зовнішні. Внутрішній стимул інноваційної активності – необхідність заміни застарілого обладнання з метою підвищення конкурентоспроможності нафтопродуктів на внутрішньому та зовнішньому ринках та збіль-

шення частки ринку. В умовах технологічної відсталості та недосконалих ринково-інституційних механізмів, а також у період військової агресії України, вирішальним стимулом до інновацій можуть виступати стимули зовнішнього характеру, зумовлені економічною політикою України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Згідно визначення, що надане у енциклопедії «Британіка» «інновація – це створення нового способу щось робити, чи це стосується конкретного підприємства (наприклад, створення нового продукту) чи абстрактного (наприклад, розвиток нової філософії або теоретичного підходу до проблеми)» [1]. Узявши теоретичний підхід до про-

блеми інновацій у публічному управлінні інновації тісно пов'язані з інноваційною діяльністю, будучи її кінцевим результатом.

За рахунок вдосконалення засобів виробництва і технологій на основі відкриття наукою нових закономірностей явищ і властивостей навколишнього світу інноваційна діяльність забезпечує підвищення продуктивності праці, зниження витрат виробництва тощо. Дегтярьова І. О. «інновації в державному і муніципальному управлінні розглядає як необхідну умову розв'язання проблем соціально-економічного розвитку України в сучасних умовах» [2]. Разом з тим, в сучасних умовах роль інноваційного чинника публічного управління сталим функціонуванням нафтопереробного комплексу визначається, перш за все, зміною ринкової кон'юнктури, що динамічно формується характером конкурентної боротьби і можливих переваг. Ця обставина багато в чому визначає особливості взаємодії інновацій та ринку на етапі розвитку нафтопереробного комплексу країни.

Формування системи таких стимулів є найважливішим напрямом розвитку державної політики у сфері нафтопереробки. Пінтелей І., Костюк А. вірно вказують, що «державний сектор повинен використовувати інноваційний потенціал для адаптації до змін суспільних цінностей та переконань, до створення громадян з «пасивних спостерігачів» на «активних гравців» політичного середовища» [3].

Більшість визначень інноваційної діяльності спирається на п'ять основних підходів. Першим з них є об'єктивний (термін часто виступає як «нововведення»; процесний; об'єктивно-утилітарний; процесно-утилітарний; процесно-фінансовий [4]. Сутність об'єктивного підходу у тому, що у ролі інновації виступає об'єкт – нова техніка, технологія.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних підходів до визначення інно-

ваційного чинника публічного управління сталим функціонуванням нафтопереробного комплексу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У рамках процесного підходу під інновацією розуміється комплексний процес, що включає розробку, впровадження у виробництво та комерціалізацію нових споживчих цінностей (товарів, техніки, технології, організаційних форм тощо) [5]. Об'єктивно-утилітарний підхід до визначення терміна «інновація» характеризується двома основними моментами – новою споживчою вартістю, заснованою на досягненнях науки і техніки, і, по-друге, здатністю задовольнити суспільні потреби з великим «корисним ефектом» [6]. Процесно-утилітарний підхід визначає термін «інновація» як комплексний процес створення, поширення та використання нового практичного засобу [7]. У рамках процесно-фінансового підходу під «інновацією» розуміється процес інвестицій в інновації, вкладення коштів у розробку нової техніки, технології, наукові дослідження [8].

Комплексний характер інновацій, їх багатосторонність, різноманітність областей та способів використання визначають необхідність їх класифікації. У табл. 1 розглянуто варіант класифікації інновацій, використання якого дозволяє оцінювати їх повніше та об'єктивніше, а також комплексніше фіксувати їх результативність та визначати напрями інноваційного процесу, що вимагають коригування, підтримки та адаптації. Крім того, дана класифікація допомагає виявляти неоднорідність інновацій та вибирати методи управління кожною з них, адекватні особливостям кожного інноваційного процесу [9; 10; 11].

Інновації за етапами інноваційної діяльності виявляються в такий спосіб. Різні види інновацій перебувають у тісному взаємозв'язку та висувають специфічні вимоги до інноваційного механізму.

Таблиця 1

Класифікація інновацій

Класифікаційна ознака	Класифікаційне групування інновацій
Сфери застосування	Управлінські, організаційні, соціальні, промислові тощо
Етапи інноваційної діяльності, результатом яких стали інновації	Наукові, технічні, технологічні, організаційно-управлінські, інформаційні, соціальні
Ступінь інтенсивності	Загальні, масові, приватні
Темпи здійснення	Швидкі, уповільнені, затухаючі, наростаючі, рівномірні, стрибкоподібні
Масштаби інновацій	Трансконтинентальні, транснаціональні, регіональні, великі, середні, дрібні
Результативність	Висока, низька, стабільна
Ефективність інновацій	Економічна, соціальна, екологічна, інтегральна

Технічні та технологічні інновації, впливаючи на утримання виробничих процесів, створюють умови для організаційно-управлінських інновацій, так як вносять зміни в організацію виробництва. Водночас організаційно-управлінські інновації здатні створити умови для широкомасштабного впровадження технічних та технологічних інновацій на підприємствах – наприклад, за допомогою державного стратегічного програмування, що накладає обмеження на використання тих чи інших нафтопродуктів, що не відповідають певним якісним та екологічним стандартам.

Наведені класифікації свідчать, що інноваційні процеси різноманітні і різні за своїм характером. Організація інновацій, масштаби та способи впливу на економіку, а також методи оцінки їх ефективності повинні відрізнятися різноманітністю.

Науково-технічна та інноваційна стратегія є частиною економічної стратегії держави щодо розвитку галузевих комплексів або управлінської політики компанії, що визначає цілі та пріоритети науково-технічної та інноваційної стратегії, механізм її реалізації. Така державна політика складається з пошуку оптимальних шляхів розвитку суб'єкта господарювання (галузі, компанії), цілей її функціонування, фінансової підтримки, організаційного, правового та іншого забезпечення інтенсивного впровадження у сферу виробництва та послуг досягнень науки і техніки.

У нафтопереробному комплексі інноваційна діяльність є чинником безперервної дії. На відміну від геологічних умов знаходження ресурсів вуглеводневої сировини, які представлені їх структурою і власними силами некеровані, інноваційна діяльність – це керована система. Публічне управління зводиться до того що, щоб, по-перше, встановити перспективні галузі розвитку та перелік необхідних напрямів інноваційної діяльності, а по-друге, вибрати у тому числі пріоритетні [12]. Інноваційний розвиток є тим необхідним і гарантуючим фактором розвитку всього спектра економіко-виробничих та комерційно-торговельних відносин і дозволяє говорити про збалансоване та стійке функціонування галузевого комплексу в цілому.

В даний час у вітчизняній та зарубіжній теорії та практиці накопичений значний, хоча і часто суперечливий досвід розробки та втілення стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку, який потребує аналізу та узагальнення. В основу методологічних положень інноваційного розвитку нафтопереробного комплексу має бути закладена, перш за все, методологія системного підходу.

Стійке функціонування великої макроекономічної системи, якою є нафтопереробний комплекс, вимагає виявлення проблем цілісності та взаємозалежності таких великих блоків, як відтворення ресурсів нафти, видобуток, транспортування та розподіл нафти та нафтопродуктів у існуючих та динамічно змінних умовах функціонування нафтопереробного комплексу та ринку з урахуванням геополітичних інтересів України, її соціально-екологічних пріоритетів. Системний підхід у сучасній інтерпретації є для економіки винаходом ХХ ст., що дозволяє підвищити організованість, якість та ефективність керованих об'єктів.

Системний підхід полягає у методології дослідження об'єктів як систем. Система складається з двох складових: первинно-зовнішнє оточення, що включає вхід та вихід системи, зв'язок із зовнішнім середовищем, зворотний зв'язок (погляд усередину) та вихід системи; вторинно-внутрішня структура – сукупність взаємозалежних компонентів, які забезпечують процес впливу суб'єкта управління на об'єкт, переробку входу у вихід та досягнення цілей системи (погляд зсередини) [13].

Центральним поняттям основою системного методу є поняття системи. У випадку під системою розуміється впорядкована сукупність взаємопов'язаних двох чи більше елементів, що у певних відносинах між собою і системою загалом. Поведінка кожного з елементів системи впливає на поведінку інших елементів та освіченого ними цілого. Елемент системи – самостійна та умовно-неподільна одиниця. Елементи взаємодіють між собою та навколишнім середовищем, інакше кажучи, між ними існують матеріальні, енергетичні, економічні та інформаційні зв'язки. Просторово-часові агрегати взаємодіючих систем, що мають певну цінність і цілеспрямованість, виділяються в функціональні підсистеми.

Розчленування системи на підсистеми дозволяє розкрити ієрархію структури та розглядати систему на різних рівнях її деталізації. Складність системи визначається складністю її структури, кількістю елементів і зв'язків, числом рівнів ієрархії, обсягом інформації, що циркулює у системі. Система характеризується алгоритмом функціонування, спрямованим на досягнення певної мети [13].

Регулювання системи забезпечує таку її діяльність, при якій вирівнюється стан виходу системи за заданою нормою. Отже, головне завдання зводиться до встановлення заданого стану функціонування системи як попереджувальним керуванням. Складність управління залежить,

насамперед, від кількості змін у системі та її оточенні. Всі зміни мають певні закономірності або носять випадковий характер. Сутність управління системою розглядається як сукупність наступних понять: організація управління, процес управління та інформація [10].

Основні особливості систем у рамках нафтопереробного комплексу такі: мінливість (нестабільність) окремих параметрів системи, стохастичність поведінки; унікальність (природно-ресурсна та технологічна) та непередбачуваність поведінки системи в конкретних умовах і, водночас, наявність у неї граничних можливостей, що визначаються наявністю чи відсутністю ресурсів; здатність протистояти руйнівним тенденціям (військова агресія, економічна криза, надзвичайна техногенна або природна ситуація) – здатність адаптуватися до змінних умов (зберігати економічно прийнятні виробничі показники); здатність змінювати свою структуру (мобільна реструктуризація) і формувати варіанти стратегій (політик); здатність і прагнення до цілеутворення, тобто формування цілей всередині системи.

Поведінка системи характеризує можливість стійкого контрольованого переходу з одного стану до іншого; у разі необхідно або знати, або визначити закономірності, управляючи поведінкою системи. Здатність системи повертатися у стан рівноваги після того, як вона була виведена з нього під впливом зовнішнього впливу, називається стійкістю. Тому стійкість є найважливішим принципом функціонування нафтопереробного комплексу за умов підвищення інноваційної активності. Реально стійкість систем може досягатися лише певних меж.

Поняття рівноваги визначається здатністю системи без зовнішніх впливів зберігати скільки завгодно заздалегідь заданий стан. Розвиток характеризує вдосконалення структури та функцій системи під впливом в основному внутрішніх факторів, внаслідок чого поведінка системи набуває більш структурований і прогнозований характер. Властивістю розвитку мають багато систем. Структура системи відображає найбільш суттєві, стійкі зв'язки між елементами системи та їх групами, які забезпечують основні властивості системи. Компоненти системи можуть бути пов'язані між собою як безпосередньо, так і опосередковано через інші компоненти. Зв'язки можуть бути як прямими, і зворотними [13].

Виділяють прогресивний та регресивний розвиток [10; 13]. Прогресивний розвиток – це перехід від нижчого до вищого, від менш досконалого [13].

Регресивний «розвиток» – це деградація, зниження рівня знань і відносин, перехід до тих, хто жив себе раніше або вже пройдених форм і структур [10]. Розвиток заснований на законах онтогенезу, пропорційності, законах конкуренції, ефекту масштабу, на переході на нові наукові підходи та принципи. Закон розвитку формулюється так: кожна матеріальна, організаційно-економічна або виробнича система прагне досягти найбільшого сумарного потенціалу при проходженні всіх або частини етапів свого життєвого циклу (8 етапів: поріг нечутливості; впровадження; зростання; зрілість; насичення; спад; крах; ліквідація) [10].

Залежно від конкретних параметрів ситуацій, що виникають при стратегічному плануванні та оперативному управлінні, може бути кілька альтернативних шляхів досягнення конкретної мети. Окремі, найбільш передбачувані фрагменти (наприклад, програми, плани, мережеві моделі тощо) у зв'язку з високою невизначеністю ситуації рекомендується розробляти за декількома альтернативними шляхами. Альтернативність шляхів функціонування та розвитку систем може мати як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. Зворотні зв'язки є складною системною причиною залежності і включаються в те, що результат попередньої дії впливає на наступний перебіг процесу: причина відчуває на собі зворотний вплив наслідку [7]. Якщо зворотний зв'язок посилює результат первинного впливу причини, він називається позитивним, якщо послаблює результат – негативним. Позитивні зворотні зв'язки виводять систему зі стану стійкості, негативні – сприяють його збереженню.

Виникають негативні та позитивні синергетичні ефекти. Роль зворотних зв'язків у системі є значною і полягає у забезпеченні процесів цілеспрямованої діяльності. Ця діяльність неможлива, якщо керуюча система чи підсистема нічого не очікує отримати від інформації про ефект на об'єкті, і саме зворотний зв'язок забезпечує відносну стійкість системи, дозволяє формувати зворотні процеси [7].

Зв'язки перетворюють систему із простого набору компонентів у єдине ціле, беруть участь у формуванні її стану та структури, мають ключове значення щодо цільової функції. Для того щоб пізнати структуру системи, слід провести послідовну декомпозицію, тобто виділити в ній підсистеми всіх рівнів, доступних для аналізу, та її елементи, які відповідно до завдань дослідження не поділяються на складові частини. Слід зазначити, що використання системного підходу до

аналізу динамічних процесів сформувало загальні уявлення про те, що розвиток системи управління слід розглядати як зміну одного стійкого (рівноважного) стану іншим з коротким періодом перехідного процесу між ними. Однак на практиці період нерівноважного розвитку багатьох процесів управління виявляється тривалим, причиною тому – посилення невідповідності цільових функцій компонентів функціональній домінанті системи. Такий підхід застосовується у разі пошуку рівноваги на основі деякої середньої, «компромісної» цільової функції компонентів системи, але дане середовище, як було показано вище, не є функцією всієї системи, а отже, не відображає функціональну домінанту останньої.

Посилення невідповідності цільових функцій призводить до дезінтеграції системи, зміни її структури, тобто до втрати якості системності. З'являється якісно інша (або інші) система зі своєю, відмінною від вихідної, функціональною домінантою, і вже остання прагне рівноваги.

За певних умов система управління здатна зберігати стійку рівновагу як завгодно довго, функціонуючи на стадії нерівноважного стану. Якщо для статичного погляду на дійсність характерною є концепція рівноваги пов'язаних між собою елементів, то для динамічної найбільш підходяща буде концепція змін складових елементів та зв'язків [9].

Важливою властивістю великих систем, що мають безпосереднє відношення до ефективності публічного управління сталим функціонуванням нафтопереробного комплексу, є ефект синергії. Синергійність визначається тим, що ефективність системи не дорівнює сумі ефективності функціонування підсистем. При налагодженій позитивній взаємодії підсистем досягається позитивний ефект синергії – ефект взаємодії, отримання якого мають прагнути управлінці. Якщо сума показників ефективності підсистем більша за ефективність системи, ефект синергії негативний.

Явище синергії можна також визначити як односпрямованість, узгодженість дій, спільне використання ресурсів системи з елементами-підсистемами, що входять до неї, що призводить до посилення (множення) кінцевого результату [13]. Ця властивість є системною, визначальною в умовах еволюційного нерівноважного динамічного розвитку. Синергетика вивчає зв'язки між елементами систем, які характеризуються обміном потоками речовини, енергії та інформації всередині самого об'єкта і з навколишнім середовищем. При узгодженій поведінці інтегрованих підсистем

збільшується ступінь упорядкованості, самоорганізації сформованої великої системи, реалізується позитивний синергетичний ефект.

Позитивна синергія посилює рівень організаційної цілісності управлінських систем; негативна синергія посилює дезорганізацію. Завданням публічного управління сталим функціонуванням нафтопереробного комплексу є переведення її з одного стану в інший, що характеризується більшою стійкістю та ефективністю. У цьому зв'язку нафтопереробний комплекс також можна охарактеризувати як активну систему, що розвивається, тобто здатну впливати на своє оточення для забезпечення ефективності власного функціонування і зазнає згодом певних структурних змін (основна тенденція змін – збільшення видобутку).

Системний підхід до аналізу публічного управління сталим функціонуванням нафтопереробного комплексу передбачає три рівні: 1. Вивчення предмета як співвідношення компонентів, його складових, – «нижчий рівень»: для нафтопереробного комплексу передбачається роздільна оцінка стану та функціонування підсистем «Розвідка», «Видобуток», «Транспортування», «Переробка» та «Реалізація». 2. Вивчення самого предмета – «власний рівень»: включає аналіз взаємодії підсистем, а також взаємодії системи в цілому з факторами навколишнього середовища порівнянного рівня: інновації в комплекс, зміни в державній політиці, сезонні коливання попиту та пропозиції тощо. 3. Вивчення предмета як елемента більшої системи – «вищий рівень»: аналіз публічного управління сталим функціонуванням нафтопереробного комплексу в системі енергозабезпечення України з урахуванням її геополітичних інтересів.

Тут розглядаються питання впливу державної політики на розвиток нафтопереробного комплексу, зміни в податковій системі, досягнення інноваційних процесів, що є причиною об'ємних та структурних зрушень у споживанні нафти (поява продуктів-замінників тощо), та інші зміни, що зачіпають нафтопереробний комплекс та економіку загалом. Завданнями аналізу публічного управління сталим функціонуванням нафтопереробного комплексу є визначення кількісних характеристик системоутворюючих і системоруйнівних факторів впливу та розробка відповідних рекомендацій. На основі цих рекомендацій передбачається здійснювати вибір організаційно-технічних заходів інноваційного характеру, що найбільшою мірою відповідають ринковій кон'юнктурі, що склалася, і вимогам сучасного стану економічного розвитку національної економіки.

Сталий розвиток нафтопереробного комплексу визначається стабільністю функціонування сукупності окремих складових її секторів та елементів, що впливають на неї, кожен з яких, у свою чергу, забезпечується виконанням низки умов (табл. 2). Однією з основних стратегічних завдань публічного управління нафтопереробним комплексом є підвищення надійності та забезпечення функціонування всіх його об'єктів та підсистем, збій у роботі яких може призвести до негативних наслідків як для самих нафтопереробних компаній (прямі збитки, відшкодування збитків тощо), так і для навколишнього середовища (суспільство, природа тощо).

На практиці безпека та надійність сталого функціонування нафтопереробного комплексу ґрунтується на аналізі та управлінні ризиком. Результатом використання концепції управління ризиком є не лише зменшення величини еколого-техногенного та економічного збитків, а й збільшення економічної ефективності виробництва. З огляду на це ключовим елементом оцінки стійкості стає

аналіз ключових чинників, що визначають ризик функціонування нафтопереробного комплексу. Виступаючи дестабілізуючим елементом у роботі нафтопереробного комплексу, фактори одночасно є об'єктом управління з боку самих нафтогазових компаній так і органів публічного управління.

Залежно від можливості впливу чинники поділяються на керовані та помірно керовані. До першої групи відносяться фактори, вплив на які призводить до їх локалізації або зниження викликаного ними збитку. Насамперед, ця група включає більшу частину «внутрішніх» чинників (фактори, що сформовані внутрішнім середовищем нафтопереробного комплексу). До помірно керованих відносяться чинники, які можуть бути змінені силами систем управління (органами публічного управління та менеджменту нафтопереробного комплексу) (геологічні, кліматичні, політичні, зовнішня агресія тощо). До них, переважно, відносять «зовнішні» фактори, що формуються зовнішнім середовищем. Відмінності у формуванні факторів

Таблиця 2

Параметри сталого розвитку нафтопереробного комплексу

Параметри	Елементи
Основні функції стратегічного планування	Забезпечення узгодженої роботи всіх ланок системи Раціональний перерозподіл отриманого прибутку та розподіл інвестиційних потоків Постійне коригування стратегічних цілей і напрямів розвитку на основі аналізу факторів зовнішнього середовища Розвиток інноваційної діяльності Економія ресурсів
Система оточення	Тенденції до закінчення воєнного стану країни Тенденції до поліпшення політичної ситуації Сприятливий інвестиційний клімат Оптимізація податкових платежів Стійка тенденція зростання ринкових цін на нафту Збалансована та прозора цінова політика постачальників
Система збуту	Ефективна маркетингова діяльність Згладжування сезонних коливань попиту Забезпечення своєчасних платежів
Система відтворення запасів	Забезпечення кратності запасів Ефективність геологорозвідувальних робіт Економічне обґрунтування впровадження нових технологій пошуку та розвідки
Система видобутку	Нарощування рівня видобутку та його інтенсифікація за допомогою впровадження інноваційних технологій Збереження економічної ефективності видобутку з урахуванням витрат на наступних стадіях Контроль за факторами зовнішнього середовища
Транспортування	Забезпечення надійності роботи обладнання Раціональний розподіл потоків Диверсифікація логістичних маршрутів
Система нафтопереробки	Оптимізація виробничих потужностей Зниження витрат Підвищення якості переробки Диверсифікація виробництва

визначають другу ознаку їх групування – сферу охоплення. Відповідно до цього, фактори можна розділити на внутрішні та зовнішні.

Нижче, у табл. 3 і 4, проведений більш детальний аналіз факторів, що впливають на стійкість роботи нафтопереробного комплексу. За характером впливу всі фактори, що впливають на будь-яку систему, можна поділити на дві групи:

1. Системоформуючі (системоутворюючі), які підвищують силу внутрішніх зв'язків у системі і тим самим сприяють збільшенню її

стійкості. Вплив системоутворюючих факторів призводить до виникнення системи, тобто актуалізації наявних суттєвих зв'язків, а також може проявлятися у появі нових зв'язків – ускладнення системи. До основних системоутворюючих факторів відносять: контактну здатність; рефлекторні дії; здатність запам'ятовувати минулі ситуації (стан зовнішнього середовища та самої системи); спосіб оцінювати результат дій; прогностичну здатність; здатність отримувати знання як про навколишнє середовище, так і про саму систему.

Таблиця 3

Чинники зовнішнього оточення нафтопереробного комплексу

Група факторів	Напрями стратегічного аналізу
<i>Зовнішні</i>	
Фактори, що визначають рівень основних макроекономічних індикаторів	рівень попиту та пропозиції на нафту та нафтопродукти; рівень попиту та пропозиції на обладнання, матеріали та послуги; коливання валютних курсів; податкова політика.
Фактори, що визначають стабільність макрооточення	стабільність політичної ситуації; стабільність зовнішньоекономічної ситуації; стабільність економічного законодавства; рівень інфляції; митна політика держави.
Природні фактори	погодно-кліматичні умови; геолого-промислові фактори об'єкта; гірничо-геологічні умови.
Географічні та інфраструктурні фактори	адміністративно-територіальне розміщення району робіт; віддаленість промислів від баз матеріально-технічного постачання; забезпеченість шляхами сполучення (дорогами); забезпеченість району об'єктами трубопровідної системи; енергозабезпеченість району робіт; водозабезпеченість об'єкта; забезпеченість місцевими будматеріалами та хімреагентами

Таблиця 4

Чинники оцінки внутрішнього потенціалу нафтопереробного комплексу

Група факторів	Напрями стратегічного аналізу
<i>Внутрішні</i>	
Технологічні фактори	стан та технічні можливості основних засобів; техніко-економічні показники наявних техніки та технологій та параметри впроваджуваної техніки та технології.
Організаційні фактори	організаційно-правова форма; існуюча структура управління, чисельності та кваліфікації співробітників, їх окладів; визначеність цілей, інтересів та сценаріїв поведінки при нештатних ситуаціях; ефективність обліку та контролю за виробничими витратами; повнота та точність інформації про фінансовий стан та ділову репутацію партнерів.
Економічні фактори	ринкова вартість компанії; рентабельність інвестованого капіталу; темпи нарощування капітальної бази; продуктивність; кредиторська та дебіторська заборгованості.
Інноваційні фактори	існуюча система управління інноваційною діяльністю; широта впливу та масштабність інноваційних проектів; темпи здійснення інновацій; результативність та ефективність здійснюваних інноваційних проектів

З аналізу наведеного переліку чинників можна дійти невтішного висновку у тому, що фізичний контакт визначає лише зв'язок нижчого рівня, рефлекторні дії виникають у разі певної організації, інші чинники є похідними функції управління системою. У реальній системі елементи, об'єднані провідним системоутворюючим фактором, є продуктом взаємодії системоутворюючих факторів «нижчого» рівня;

2. Системоруйнівні чинники сприяють ослабленню чи розриву внутрішніх зв'язків системи. До них насамперед відносяться: зовнішні впливи; розвиток дисфункцій; зростання ентропії. Нафтопереробний комплекс характеризується взаємодією природних, технічних, економічних, організаційних, соціальних, психологічних та інших умов, надають значний вплив на стійкість і ефективність роботи нафтопереробних підприємств. Ступінь впливу цих умов визначається низкою взаємопов'язаних факторів, що характеризуються динамічністю та неоднозначним впливом на кінцеві результати процесу виробництва та реалізації нафти та нафтопродуктів. Результат взаємодії цих факторів, як правило, важливіший для вирішення власних завдань комплексу, ніж внутрішній зміст та значення будь-якого з них, взятого окремо; тому до аналізу складних явищ необхідно підходити з погляду їхньої системної природи. І як будь-яка цілеспрямована система в основі своєї організації

має фактори цілепокладання та доцільності, тобто здатності до вибору свого поведінки залежно від внутрішньо властивої (іманентної) мети та раціональності – прагнення вибрати оптимальний шлях для досягнення мети.

Висновки. У зв'язку з величезною соціальною значимістю нафтопереробних компаній та їх роллю у системі енергозабезпечення України підвищення стійкості функціонування є однією з основних проблем, що стоять перед органами публічного управління. Дана проблема не може бути вирішена тільки шляхом знаходження найкращої відповідності: збереження внутрішніх короткострокових факторів, а в сучасних умовах зовнішньої військової агресії потрібна оптимізація факторів довгострокового порядку. Саме тому інноваційний чинник стає основним у системі публічного управління сталим функціонуванням нафтопереробного комплексу.

Роль держави в цьому випадку стає значущою і визначається широкомасштабним використанням методів ринкового впливу та розвитком ефективно діючих економіко-правових інститутів для стимулювання та спонукання менеджменту нафтопереробних компаній до активних дій на ринку інновацій. Необхідно відзначити, що в найближчій і довгостроковій перспективі максимізація інноваційного чинника стає вирішальною умовою сталого розвитку нафтопереробного комплексу.

Список літератури:

1. The Britanika dictionary. URL: <https://www.britannica.com/topic/innovation-creativity>
2. Дегтярьова І. О. Інновації в державному і муніципальному управлінні як необхідна умова соціально-економічних досягнень в сучасній Україні. URL: <https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/voll15-11.pdf>
3. Пінтелей І., Костюк А. Інноваційний потенціал публічного управління. URL: <https://conferencekneu.wordpress.com/2019/05/08/pintelei-kostiu-2019/>
4. Волошин І. В. Методичні підходи до оцінки інновацій. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/metodichni-pidhodi-do-ocinki-innovaciy.html>
5. Економіка та організація інноваційної діяльності / за ред. О. І. Волкова. 3-тє вид., допов. і перероб. К. : Центр учбової літератури, 2007. 662 с.
6. Йохна М. А., Стадник В. В. Економіка і організація інноваційної діяльності : навч. посібник. К. : ВЦ «Академія», 2005. 400 с.
7. Іванилова О. А. Методологічні підходи до підвищення ефективності виробництва на інноваційній основі. *Ефективна економіка*. 2011. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=667>
8. Крупка Я. Д. Облік інвестицій: монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2001. 302 с.
9. Бондаренко А. Ф. Инновационный бизнес. Сумы, 1998. 168 с.
10. Федулов Л., Пашута Н. Развитие национальной инновационной системы Украины. *Економіка України*. 2005. № 3. С. 35–47.
11. Фурсіна О. В. Класифікація інновацій та зміст інноваційної діяльності. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.11. С. 249–255.
12. Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 48. Ст. 253.
13. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень. Тернопіль : Економічна думка, 2005. 124 с.

Zalizniuk V. P., Kolisnyk S. O. AN INNOVATIVE FACTOR OF PUBLIC MANAGEMENT OF SUSTAINABLE OPERATION OF THE OIL REFINING COMPLEX

The article develops theoretical approaches to determining the innovative factor of public management of sustainable operation of the oil refining complex, based on the interaction of innovation and the market, the use of innovation potential to adapt to modern external pressure requirements, and a methodology of systemic approach. blocks, such as the reproduction of oil resources, production, transportation and distribution of oil and oil products in the existing and dynamically changing conditions of the oil refining complex and the market, taking into account the geopolitical interests of Ukraine, its socio-environmental priorities.

It is determined that the complex nature of innovations, their versatility, diversity of areas and methods of use determine the need for their classification. The variant of classification of innovations is considered, the use of which allows to evaluate them more fully and objectively, as well as to record their effectiveness more comprehensively and to determine the directions of the innovation process that require adjustment, support and adaptation. In addition, this classification helps to identify the heterogeneity of innovations and choose management methods for each of them, adequate to the characteristics of each innovation process. Sustainable development of the oil refining complex is determined by the stability of the set of individual components of its sectors and elements that affect it, each of which, in turn, is provided by a number of conditions.

One of the main strategic tasks of public management of the oil refining complex is to increase the reliability and ensure the functioning of all its facilities and subsystems, failure of which can lead to negative consequences for refineries (direct losses, damages, etc.) and for the environment. environment (society, nature, etc.). Due to the huge social significance of oil refining companies and their role in the energy supply system of Ukraine, increasing the stability of operation is one of the main problems facing public authorities.

Key words: *innovation factor, public administration, sustainable development, functioning of the oil refining complex.*